

LUCIJAN KOS

Zagreb

Zaštita ribljeg fonda u našem priobalnom pojasu

U POVODU NOVE NAREDBE O ZABRANI RIBOLOVA
OBALNIM POVLAČNIM MREŽAMA I MREŽAMA
POTEGAČAMA UZ OBALU

Naredbom o zabrani ribolova obalnim povlačnim mrežama i mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale (Nar. nov. SRH, br. 41/63) zabranjuje se obavljanje ribolova sa svim povlačnim mrežama (kočice, tartane i sl.), kao i mrežama potegačama (migavice, girarice, kogoli, strašini i sl.), u pojasu do jedne morske milje. Ova zabrana vrijedi od 26. IX 1963. godine, tj. od dana stupanja na snagu te Naredbe.

Pod pojmom »u pojasu do jedne morske milje od obale« razumijeva se ne samo udaljenost od jedne morske milje od kopna prema »otvorenom« moru (unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru), već i udaljenost od jedne morske milje od obala svih naših otoka, otočića i grebena bez obzira da li

su ti otoci naseljeni ili ne. Zabrana ribolova s obalnim povlačnim mrežama, kao i s mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale izvršena je u cilju zaštite nedovoljno razvijenih ekonomski važnih riba, a na osnovu odredbe iz čl. 67. Zakona o morskom ribarstvu. Ova zabrana odnosi se na sve vrste obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača, s kojima se je obavljao ili je moguće obavljati ribolov u pojasu do jedne morske milje od obale, bez obzira na to da li se ove mreže nalaze kod privrednih organizacija (ribarskih radnih organizacija) ili u vlasništvu individualnih ribara. Ova zabrana ne odnosi se na mreže »šabakune«, koje služe isključivo za lov krupne plave ribe.

Ovom Naredbom izvršena je i iznimka utoliko, da se po jedinim privrednim organizacijama i ribarima pojedincima, kojima je ribolov jedino zanimanje, može dozvoliti ovaj ribolov i nakon stupanja na snagu ove Naredbe, ali samo na temelju posebne dozvole, koju za svaki pojedini slučaj, za od-

ređeno područje i na određeno vrijeme izdaje organ općinske uprave nadležan za morsko ribarstvo. Ove dozvole mogu se izdavati najdalje do 31. XII 1965. godine.

Prema tome, iznimno se mogu izdavati pojedinačne dozvole za ribolov i ribarima (privatnicima), ali samo ako im je ribolov jedino zanimanje. Iz toga slijedi da propis razlikuje ribarsku privrednu organizaciju od individualnog ribara. Naime, po odredbi tačke II ove Naredbe, organi nadležni za morski ribolov općine mogu do zaključno 31. XII 1965. godine izdavati pojedinačne dozvole ribarskim organizacijama za ribolov s povlačnim mrežama i s mrežama potegačama, u pojasu od jedne morske milje od obale. Međutim, prilikom vođenja postupka za izdavanje ove dozvole ribarima pojedincima, i to na njihov zahtjev, upravni organi općine treba da prethodno utvrde, da li je odnosnom molioću ribolov jedino zanimanje? Ukoliko ovi organi ustanove da molioću to nije jedino zanimanje, u tom slučaju ne bi bili ispunjeni uvjeti propisani ovom Naredbom i zahtjev bi trebalo odbiti, ne računajući pritom i zanimanje oko vrta, voćnjaka uz kuću i sl. Pojam »jedino zanimanje«, prema tome, znači da se molilac isključivo bavi morskim ribarstvom — ribolovom i da mu je to jedini izvor prihoda za njegovo uzdržavanje i uzdržavanje njegove uže porodice.

Postavlja se, dalje, pitanje koji su razlozi uvjetovali da se donese ovaj propis kojim se zabranjuje obavljanje ribolova sa svim obalnim povlačnim mrežama, kao i s mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale? Godinama se ukazuje na to, da obalne povlačne mreže, kao i mreže potegače love malu i nedoraslu ribu, i to prvenstveno na onim područjima na kojima se riba mrijesti i dozrijeva, kao što su uvale, zaljevi, zatonci, rtovi, plićaci, brakovi i sl., te da bi već jednom trebalo zabraniti ovaj ribolov i umjesto njega razviti mali priobalni ribolov s mrežama stajačicama, a kojima se lovi isključivo odrasla riba.

Pitanje zabrane ribolova s obalnim povlačnim mrežama, kao i s mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale postavljeno je bilo još 1957. god. od strane ribarskih stručnjaka i profesionalnih ribara. Naročito je ovo pitanje bilo predmetom brojnih diskusija kod izrade predacrtava novog Osnovnog zakona o morskom ribarstvu SFRJ. Već se je tada stalo na stanovište, da se u ovom novom Osnovnom zakonu o morskom ribarstvu, koji će vjerojatno biti donijet sredinom 1964. god., regulira zabrana svih obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača. Na temelju diskusija i niza prijedloga, Republički sekretarijat za poljoprivredu SRH kao republički organ uprave nadležan za morsko ribarstvo, uoči donošenja ovog propisa — Naredbe obratio se je, pored Instituta za oceanografiju i ribarstvo u Splitu, i kotarskim skupštinama Splita, Rijeke i Pule s time, da daju svoje mišljenje i konkretne prijedloge za reguliranje ovog važnog pitanja zaštite nedovoljno razvijenih riba. Tako je Savjet za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo Kotarske skupštine Splita na svojoj sjednici od 10. VII 1963. god. izrazio mišljenje da u pogledu štetnosti obalnih povlačnih mreža na prvo mjesto dolaze mreže tartane, te da bi iste trebalo odmah zabraniti. U pogledu zabrane mreža potegača, a naročito migavica, kogola i strašina, Savjet ovog Kotara je mišljenja, da bi ribolov s ovim mrežama trebalo produžiti zaključno do 1965. god. iz razloga da je štetni utjecaj ovih mreža znatno manji negoli mreža tartana. Ovo je stanovište bilo od naročite važnosti po donošenje ove Naredbe, jer je najveći broj obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača za obavljanje ribolova u pojasu do jedne morske milje od obale upravo »lociran« na području splitskog kotara. Za ilustraciju ove tvrdnje daje se prikaz stanja svih obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača po područjima ranijih kotareva za razdoblje 1959/60. god. i to:

Raniji kotar	Vrste mreža				Ukupno mreža
	Tartane	Migavice	Potegače	Kogoli i strašini	
Pula	4	6	5	6	21
Rijeka	102	44	26	1	173
Zadar	231	43	58	76	408
Šibenik	30	61	10	204	305
Split	54	97	37	138	326
Makarska	4	47	18	52	128
Dubrovnik	18	77	21	104	202
Ukupno	488	381	176	582	1.607

Iz ovih podataka je vidljivo, da na obalnom području SR Hrvatske postoji ukupno 1.607 obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača s kojima je moguće obavljati ribolov u pojasu do jedne morske milje od obale. Od ukupnog broja svih mreža, 1413 kom. (88%) pripada području novog kotara Split, 173 (10,8%) području kotara Rijeke, a svega 21 mreža (1,2%) području kotara Pula.

Analizirajući ove podatke po vrstama obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača u odnosu na sektore ribolovne proizvodnje, dolazimo do rezultata, da od ukupnog broja svih ovih mreža, 30,4% otpada na povlačne mreže tartane, od kojih se 78,5% nalazi u vlasništvu individualnih ribara, a svega 21,5% u društvenom sektoru. Mreže migavice sačinjavaju 23% od ukupnog broja zabranjenih ribolovnih sredstava, a od kojih pripada individualnim ribarima 86%. Nešto više od 47% sačinjavaju mreže potegače — girarice, kogoli i strašini. Od ukupnog broja ovih mreža gotovo 91% pripada individualnim ribarima, a svega 9% društvenom sektoru morskog ribarstva.

Promatrajući podatke o ukupnom broju obalnih povlačnih mreža i mreža potegača, koja se ribolovna sredstva ovom Naredbom zabranjuju, na prvi mah nam se postavlja pitanje, kuda ćemo s tolikim brojem ribara i kakvim će se ribolovom oni baviti nakon izvršenja zabrane ovog ribolova? Međutim je činjenica, da su ovdje samo u pitanju oni ribari pojedinci i one ribarske privredne organizacije, koje su se bavile malim privrednim ribolovom s povlačnim mrežama »tartanama«, a jednim dijelom i oni individualni ribari, koji su obavljali ribolov s mrežama migavicama. Što se tiče ostalih mreža potegača — girarice, kogoli i strašini, ove su vrste mreža u stalnom opadanju tako, da se s njima obavlja ribolov povremeno, pretežno za domaće potrebe, a samo iznimno i za tržište. Tako je u 1956. god. na obalnom području SRH bilo ukupno 966 mreža kogola i strašina. U 1958. god. taj se broj smanjio na 832, a u 1959/60. god. opao je na svega 582 mreža. Danas se računa da broj ovih mreža ne premašuje 400. Ovo isto vrijedi i za mreže potegače — girarice. Dok je u 1956. godini bilo registrirano oko 350 ovih mreža, datle je u 1958. godini taj broj iznosio 288, da bi u 1959/60. godini spao na svega 176 mreža.

Za razliku od mreža potegača — girarica, kogola i strašina koje su u stalnom opadanju, povlačne mreže tartane, kao najopasnije ribolovno sredstvo za bentonske vrste riba u priobalnom pojasu, u stalnom su porastu. Tako u 1958. godini bilo ih je svega 158, a u 1959/60. godini taj se broj povećao na 468. Danas ovih mreža na području obalnog pojasa SRH ima preko 500.

Prema tome, ovdje nije u stvari pitanje 1.607 zabranjenih mreža, a s time i toliko problema, već je u pitanju oko 1000 mreža, od kojih je samo nekoliko stotina u stalnoj proizvodnji, osim za vrijeme lovostaje gira. Stoga će trebati ovaj problem rješavati postepeno kroz nešto više od 2 godine, tj. od dana stupanja na snagu ove Naredbe pa do konca 1965. godine s time, da se u tom razdoblju — od slučaja do slučaja dozvoljava korištenje ovih mreža i uporedo s time, da se vrši postepena njihova zamjena s mrežama stajačicama, kako se ne bi osjetilo pomanjkanje količina i vrsta ribe na tržištu svježeg proizvoda u odnosu na dosadašnje stanje.

Neki i pored ovih jasnih statističkih podataka postavljaju pitanje s kojim ćemo sredstvima nadoknaditi sve one količine morske ribe, koje su se dosada lovile s povlačnim mrežama, kao i s mrežama potegača, u pojasu do jedne morske milje od obale? Tako sjeverni Jadran — područje kotara Rijeke, smatra, da na tom terenu ne bi trebalo zabranjivati mreže tartane, jer da se s ovim mrežama za vrijeme zime love velike količine gira na području otoka Raba i Lošinja, pa bi zabrana ovih mreža u znatnoj mjeri oštetila ribarsku privredu tih područja. U kotaru Puli ovaj se problem ne pojavljuje, jer tamo ima samo 21 obalna povlačna mreža i mreža potegača.

Međutim, Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu kao najpozvaniji naš naučni zavod za ova pitanja istaknuo je, da jedna ovakva zabrana — zabrana svih ovih mreža predstavlja najrevolucionarniji akt u našem poslijeratnom ribarskom zakonodavstvu. U cilju da se jednom započnu poduzimati što efikasnije mjere za zaštitu ribljeg fonda, Institut se načelno slaže s tekstom Naredbe o zabrani ribolova s svih obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača, u pojasu do jedne morske milje od obale. Ovo svoje stanovište Institut je obrazložio time, što je upotreba obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača, štetna za izvjesne bentonske vrste. Zamisao da se povlačne mreže i mreže potegače zamjene s mrežama stajačicama dobra je, ali se pri tome ne smije zaboraviti — ističe dalje Institut da puna efikasnost mreža stajačica dolazi do izražaja samo u plitkim vodama i na brakovima, pa na taj način postoji bojazan da se zabrana obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača negativno može odraziti na količinu ulova i donos ribe na najveći broj tržnica srednjeg i južnog Jadrana, a posebno u zimsko doba godine. Institut smatra da na bentonska obalna riblja naselja najštetnije utječe u-

Svjetioničar u slobodno vrijeme

potreba mreža tartana i malih kočica, preveliki broj mreža popunica, veliki broj sportskih ribolovaca raročito s podvodnom puškom i znatan broj dinamitaša. Isto tako negativno utječe i preveliki broj vrša sitnog oka, čiji broj danas već prelazi nekoliko tisuća komada na obali. Prorjeđenje obalnih bentonskih vrsta riba nastupilo je, po mišljenju Instituta, još i kao posljedica dosadašnjih preblagih zaštitnih mjera. To iz razloga, što je od oko 150 ekonomski važnih vrsta riba, svega njih 13 obuhvaćeno zaštitnim mjerama, od kojih samo 3 vrste lovostajom — gira, jastog i hlap, a ostale minimalnom veličinom ispod koje se ne smiju loviti ni stavljati u promet.

Sumirajući ova izlaganja, dolazimo do ovih zaključaka:

- 1) da je upotreba obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača, u pojasu do jedne morske milje od obale, veoma štetna za priobalna bentonska naselja, te je već jednom trebalo poduzeti što efikasnije mjere za zaštitu ribljeg fonda u priobalnom pojasu;
- 2) da se u vezi sa zabranom ovih mreža pojavljuje pitanje ekonomske prirode, kako i s kojim sredstvima namaknuti tolike količine ribe tržištu svježe potrošnje, koje su ranije davala ova zabranjena ribolovna sredstva?

Odgovor na ovo posljednje pitanje, a s njim u vezi i kolike su se količine ribe lovile sa zabranjenim ribolovnim sredstvima i donosile na tržište svježe potrošnje, kao i da li je opravdana bojazan da se tolike količine ribe neće moći donositi i dalje na tržište nakon ove zabrane ribolova, — nalazimo opet u statističkim podacima. Činjenica je, da su obalne povlačne mreže, kao i mreže potegače uglavnom lovile gira, a manjim dijelom (20—30%) i druge vrste nedorasle plemenite morske ribe — mali zubaci, salpe, trlje, ušate, kanjci, pici, škarpine, škrapuni, ugori, lignje, sipe, muzgavci itd. Ulov gira od 1947. do 1963. godine, koje su ulovljene sa svim ribolovnim sredstvima (s obalnim povlačnim mrežama, s mrežama potegačama, s mrežama stajačicama, buskavicama itd.) kretao se je ovako (podaci za SFRJ):

1948. god.	1.061 tona	1958. god.	1.055 tona
1950. „	1.147 „	1960. „	1.146 „
1952. „	967 „	1961. „	1.143 „
1954. „	765 „	1962. „	1.009 „
1956. „	1.135 „	1963. „	930 „

Iz ovih podataka je vidljivo, da je 15-godišnji prosjek ulova gira iznosio 1.036 tona. Poznavajući pojedine vrste ribolovnih sredstava po područjima u malom privrednom ribolovu, možemo ocijeniti da se je kroz navedeno razdoblje od 15 godina prosječno lovilo s mrežama stajačicama 30—40% od gore naznačenih količina gira.

Prema tome u razdoblju od 1948/63. god. s povlačnim mrežama, kao i s mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale lovilo se je prosječno godišnje oko 600—700 toga gira, zajedno sa svim ostalim vrstama pridnene ribe u nedoraslom stanju. Po svojoj kvaliteti i pecaturi, veliki dio ove ribe nije bio ravan onoj ribi, koja se je lovila s mrežama stajačicama.

Stoga smo mišljenja, da će se potpunom zabranom svih obalnih povlačnih mreža, kao i mreža potegača i njihovom potpunom zamjenom s mrežama stajačicama sa danom 1. I 1966. godine ne samo ostvariti ulov, kojega su dosada postavale zabranjene mreže, već da će se taj ulov znatno povećati boljom i kvalitetnijom ribom.

Zabrana ribolova s povlačnim mrežama, kao i mrežama potegačama, u pojasu do jedne morske milje od obale, pozitivno će se odraziti:

- na jačanje fondova bentonskih vrsta na određenim područjima priobalnog pojasa, a naročito gire, koja će se moći loviti u većim količinama kao odrasla s mrežama stajačicama;
- na brojčano jačanje fondova pridnene plemenite morske ribe, koja se je dosada u većini slučajeva lovila u nedoraslom stanju s povlačnim mrežama i mrežama potegačama u obalnom pojasu po raznim uvalama, zaljevima, rtovima, pličicama i brakovima.

Efikasnost ovih mjera, nema sumnje, pozitivno će se odraziti na naš osiromašeni riblji fond, a novi Osnovni zakon o morskom ribarstvu, koji je u izradi, kao i Zakoni o morskom ribarstvu SR Hrvatske, Crne Gore i Slovenije, koji će se donijeti nakon saveznog zakona, treba da stupe u odlučnu borbu za što racionalnije korišćenje ribljeg bogatstva našeg Jadrana.